

Det er så vanskelig å sovne om kvelden

● **Jan Arild Gundersen**

lærer og forfatter av boka «Skyggespill»

FOTO PRIVAT

Seksuelle overgrep er et svært alvorlig tema. For mange er det så tabubelagt at det aldri prates om, for andre er det så belastende og ubehagelig at det enkleste blir å snu seg bort og se en annen vei.

Hun var ei ung kvinne da jeg traff henne – ei ung kvinne som hadde opplevd mer enn de fleste. Fra hun var liten ble hun utsatt for seksuelle overgrep hjemme, grove seksuelle krenkelsers som satte dype spor hos ei lita jente.

Da hun var ti år, klarte hun ikke å holde på den store, vonde hemmeligheten lenger. Det ble for mye for et lite barn.

– Jeg husker det så godt. Læreren min var et tiltsfullt og varmt menneske, og jeg sa de ordene som for meg la alle årene med seksuelle krenkelsers åpent foran henne:

«Det er så vanskelig å sovne om kvelden.»

Læreren svarte: – Det er mange som synes det er vanskelig å sovne om kvelden, før hun smilte og gikk videre.

Den vesle jenta fortalte det ikke til noen andre. Hvordan skulle hun klare å sette ord på det hun selv ikke hadde et språk for, og på en slik måte at voksne forsto?

*«Det som ikke har navn
ligger som en mørk skygge rundt meg
knytter seg til en vond klump i magen
men kommer ikke ut.»
(Skyggespill, 2015)*

Utdraget er hentet fra diktet «Det som ikke har navn» og gjenspeiler hvor vanskelig det er for barn og unge å fortelle om det grusomme både jenter og gutter opplever i form av seksuelle overgrep.

Den mørke hemmeligheten bærer de fleste alene – uten å fortelle det til noen – for hvordan kan de fortelle om det som ikke har navn?

Voksne svikter

Undersøkelser viser at over halvparten av Norges befolkning kjenner én eller flere personer som har vært utsatt for seksuelle overgrep som barn (Ipsos MMI, 2015). Både norske og internasjonale studier viser at omfanget er stort. Så mange som hver tredje jente og hver femte gutt opplever å bli utsatt for seksuelle overgrep før de fyller 18 år (The Advocacy Center, 2014).

Det vil si at det i hver skoleklasse i Norge kan være 2–3 jenter og 1–2 gutter som opplever å bli krenket seksuelt. Hvem ser vi – og hvem hjelper vi?

WHO kaller det et folkehelseproblem, men dessverre gjøres det svært lite for å avdekke det som skjer og ivareta disse barna.

«Lise går i 4. klasse. Hun er ei stille og hyggelig

jente, og svært flink til å tegne. Ved hver anledning hun har, tar hun frem tegneboka si. Hun tegner hender. Store grove hender som strekker seg fram, åpner seg, knytter seg, detaljert tegnet med furer og livslinjer.

Og hun tegner små hender, som trekker seg tilbake og ofte er lukket.

En dag satte læreren seg ned ved pulten hennes og sa:

– Så flink du er til å tegne hender, Lise.

Historien kunne stoppet der, men læreren så på Lise og tenkte seg om før han sa:

– Kan jeg spørre de store hendene om noe, Lise?

– Hmm, sa Lise.

– Dere store hender, er det noen som er glade i dere, redd dere eller andre ting?

– Noen er glade i dem, men mest redd for dem, hvisket Lise.

– Gjør dere noe siden noen er mest redd for dere?

– Ja.

– Kan dere fortelle hva dere gjør?

– Vi gjør noe som er ekkelt, vondt og vanskelig.

Læreren pekte på de små hendene:

– Kan jeg spørre de små hendene om noe?

– Ja, hvisket Lise.

– Hvilken følelse kjenner dere små hender nede i magen?

– Det er en stor svart klump der som bare blir større og større – den er sår og full av vonde ting.

– Er det noen som gjør noe slik at klumpen er der og vokser?

– Ja, de store hendene.

.....

Senere, i samtale med helsepersonell, fortalte Lise om de seksuelle overgrepene hun ble utsatt for.»

(Skyggespill, 2015)

Kunnskap gir trygghet

De fleste barnehagelærere, lærere og helsesøstre har for lite kunnskap, og utrygghet i møte med barn som forteller vanskelige sannheter gjør at de ikke møtes med respekt og forståelse.

De lever alene med sin smerte, skam og skyldfølelse – en skyldfølelse som ikke er deres, men som de bærer på vegne av overgriperen.

Mange har forestillinger om at overgriperne er skumle menn som lokker barn med seg og forgriper seg på dem. Sannheten er en helt annen, og kanskje for vanskelig å ta inn over seg.

90 prosent av overgriperne er noen barnet kjenner og har tillit til. Det kan være en trener, en venn av familien, en lærer, en nabo.

«At du bryr deg, kan hjelpe et barn til å overleve.»